

MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ OCHRONY ZABYTEKÓW 2023

Posted on 14 kwietnia 2023

Nasza tożsamość kulturowa zapisana jest w murach, przedmiotach czy krajobrazie kulturowym. Zabytki, będące dokumentami przeszłości, mają nieocenioną wartość poznawczą – budują poczucie przynależności do wspólnoty. Narodowy Instytut Dziedzictwa, z okazji zbliżającego się Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków, zaprasza do udziału w obchodach „święta zabytków”. Będzie to również okazja do podjęcia dyskusji nad aktualnością obowiązującej od 2003 roku ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków, obchodzony na całym świecie 18 kwietnia, ustanowiony został przez Komitet Wykonawczy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS w 1983 roku i wpisany przez UNESCO do rejestru ważnych dat o znaczeniu dla całego świata.

Celem „święta zabytków” jest przede wszystkim przybliżenie społeczeństwu zagadnień związanych z ochroną spuścizny minionych pokoleń. Jest to również święto wszystkich, którzy na co dzień zajmują się ochroną i opieką nad zabytkami – konserwatorów, historyków sztuki i architektury, urbanistów, archeologów oraz przedstawicieli innych zawodów pracujących na rzecz ochrony zabytków, a także społeczników, właścicieli, opiekunów i zarządców obiektów zabytkowych.

Jak podkreśla dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa, dr hab. Katarzyna Zalasieńska, zabytki w Polsce, mimo wielu trudnych doświadczeń w historii, spoczywają nie tylko w fachowych rękach służb konserwatorskich, ale są również pod baczna opieką społeczników:

– Piękno zabytków w Polsce, to przede wszystkim efekt pracy pokoleń specjalistów, którzy m.in. dbają o zachowanie najwyższych standardów przy konserwacji skarbów naszego dziedzictwa. Ważnym fundamentem systemu ochrony jest też społeczne zaangażowanie. Społeczni opiekunowie zabytków oraz działające na tym polu organizacje społeczne wspierają służby konserwatorskie oraz właścicieli zabytków. Niech Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków będzie okazją do wdzięczności wszystkim tym, którzy dbają o zabytki.

Polska dba o polskie i światowe dziedzictwo

Polska, jest krajem aktywnie dbającym o ochronę zabytków. Jest nie tylko jednym z pierwszych państw-sygnatariuszy Konwencji w

sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 1972 r., ale również od lat czynnie wspiera budowę systemu ochrony światowego dziedzictwa na poziomie UNESCO. Obecnie na Liście światowego dziedzictwa UNESCO znajduje się 17 polskich obiektów, w tym m.in: Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni, Stare Miasto w Krakowie i Warszawie, zamek krzyżacki w Malborku, drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat czy drewniane kościoły południowej Małopolski.

Doświadczenie „polskiej szkoły konserwacji”, która musiała zmierzyć się z ogromem zniszczeń na terenie kraju po II Wojnie Światowej, zostało wykorzystane podczas prac przy zabytkach nawet w najodleglejszych miejscach na świecie. Razem z kolejnym pokoleniem archeologów i konserwatorów, polscy specjaliści należeli m.in. do grona ekspertów zaangażowanych w ratowanie dziedzictwa kulturowego zniszczonego lub zagrożonego w wyniku wojen w Iraku i Afganistanie.

Polskie doświadczenie odbudowy oraz ratowania dziedzictwa w zagrożeniu po II wojnie światowej, stało się podstawą dla przyjęcia przez UNESCO tzw. Rekomendacji Warszawskiej w sprawie odbudowy i rekonstrukcji dziedzictwa kulturowego, wskazującej zasady, jakimi należy się kierować przy odbudowie zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem historycznych miast zniszczonych w wyniku konfliktów zbrojnych lub katastrof naturalnych. Rekomendacja była wynikiem obrad, jakie na Zamku Królewskim w Warszawie w 2018 r. zgromadziły przedstawiciele UNESCO, ICOMOS, ICCROM, UNISDR, Banku Światowego oraz Global Alliance for Urban Crises, podczas których dyskutowano o problemach związanych z odbudową miejsc światowego dziedzictwa.

Również dzisiaj polskie służby konserwatorskie zaangażowani są w ratowanie dziedzictwa kulturowego Ukrainy, zagrożonego w wyniku rosyjskiej agresji po 24 lutego ubiegłego roku. Powołane z inicjatywy prof. Piotra Glińskiego, ministra kultury i dziedzictwa narodowego, Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie przy Narodowym Instytucie Dziedzictwa, nie tylko dostarcza niezbędną pomoc materiałową dla ukraińskich muzeów, archiwów i bibliotek, lecz także koordynuje polskie wsparcie rządowe oraz wiele międzynarodowych inicjatyw pomocowych. Kluczowym elementem współpracy jest również wsparcie eksperckie i specjalistyczne.

20-lecie ustawy o ochronie zabytków w Polsce

Od 2003 r. ochrona zabytków nie jest już wyłącznie zadaniem administracji rządowej. Dzisiaj współodpowiedzialność za efektywność systemu ochrony zabytków ponosi również samorząd terytorialny. Jak podkreśla dyrektor NID, dr hab. Katarzyna Zalasieńska, ostatnie lata były przełomowe dla ochrony zabytków, jednak potrzebne są dalsze zmiany systemowe:

– W ostatnich latach istotnie wzmocniono system ochrony zabytków. Dzięki zaangażowaniu ministra kultury i dziedzictwa narodowego, budżet programu dotacyjnego „Ochrona zabytków” został podwojony. Zatem istotnie wzmocniono najważniejsze źródło finansowania prac konserwatorskich w Polsce. W ostatnich latach zwiększyły się także budżety na funkcjonowanie urzędów konserwatorskich. Pozostaje jeszcze wiele do zrobienia, zwłaszcza w obszarze funkcjonowania mechanizmów prawnych ochrony zabytków w Polsce, tak aby odpowiadały one wyzwaniom przed jakimi obecnie stoimy.

Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków, w związku z 20-leciem Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zdaniem dyrektora NID, jest dobrym momentem do podjęcia dyskusji nad obowiązującym stanem prawnym w zakresie ochrony zabytków.

– Tegoroczne obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków, w Polsce będą miały wyjątkowy charakter. Obecny model systemu ochrony zabytków bazuje na rozwiązaniach prawnych przyjętych 20 lat temu. Jubileusz skłania nas do refleksji, w jakim stopniu system ten się sprawdził i czy jest w pełni efektywny. Jest to również okazja do szerokiej dyskusji nie tyle nad potrzebą nowelizacji ustawy z 2003 roku, ale raczej stworzenia całkowicie nowej regulacji w tym zakresie. Przyszedł czas na całościowe uregulowanie problematyki ochrony i opracowanie Kodeksu Dziedzictwa.

Obchody święta zabytków w Polsce

Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków to wyjątkowa okazja do dyskusji na temat zarządzania dziedzictwem kulturowym, oraz przybliżania lokalnym społecznościom problemów jego ochrony. Organizowane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa coroczne obchody MDOZ to spotkania i debaty w kręgu osób zaangażowanych w prace na rzecz zachowania dla przyszłych pokoleń narodowego dziedzictwa kulturowego. W tym roku spotkania odbędą się w ośmiu miejscach Polski i będą poruszały zagadnienia kluczowe dla systemu ochrony zabytków, od ewolucji stanu prawno-administracyjnego, poprzez systemy szczególnej ochrony na przykładach pomników historii i parków krajobrazowych, po przejawy łączenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego z zabytkami i rolę społecznego wymiaru ochrony zabytków. Główne obchody MDOZ odbędą się w Łańcucie i będą połączone z otwarciem wystawy przygotowanej z okazji jubileuszu wpisów na Listę światowego dziedzictwa „Skarby drewnianej architektury sakralnej. Kościoły i cerkwie na Liście światowego dziedzictwa UNESCO”.

Wszystkie spotkania będą dostępne online na kanale YouTube NID [TV NID](#). Szczegóły na stronie [nid.pl](#) oraz na kanałach mediów społecznościowych NID.

Wystawa „Skarby drewnianej architektury sakralnej. Kościoły i cerkwie na Liście światowego dziedzictwa UNESCO”

Wystawa Narodowego Instytutu Dziedzictwa została przygotowana z okazji jubileuszu wpisów na Listę światowego dziedzictwa UNESCO. W 2023 roku obchodzimy okrągły jubileusz dwóch wpisów na Listę światowego dziedzictwa UNESCO: 20-lecie wpisu „Drewnianych kościołów Południowej Małopolski” oraz 10-lecie wpisu „Drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat”. Wernisaż wystawy odbędzie się w Łańcucie w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków. Następnie wystawa będzie eksponowana w Rzeszowie, Sanoku i Gorlicach.

Obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków oraz wystawa „Skarby drewnianej architektury sakralnej. Kościoły i cerkwie na Liście światowego dziedzictwa UNESCO” zostały sfinansowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Planowane wydarzenia:

KIEDY: 13 kwietnia, godz. 10.00

GDZIE: Olsztyn, Dom Mendelsohna, ul. Zyndrama z Maszkowic 2

OPIS WYDARZENIA: Obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w województwie warmińsko-mazurskim i konferencja „Społeczny wymiar ochrony zabytków. Potencjał i uwarunkowania” (już dostępny online).

Współorganizator: Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

KIEDY: 14 kwietnia, godz. 11.00

GDZIE: Gdańsk, siedziba Oddziału Terenowego NID, ul. Św. Trójcy 5

OPIS WYDARZENIA: Obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w województwie pomorskim, sesja „Społeczna opieka jako ważne wsparcie systemu ochrony zabytków” (dostępny online).

KIEDY: 17 kwietnia, godz. 14.00

GDZIE: Kraków, Aula Collegium Maius, ul. Jagiellońska 15

OPIS WYDARZENIA: Obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w województwie małopolskim, sesja naukowa „Ewolucja

form działania administracji publicznej w obszarze ochrony zabytków”.

KIEDY: 18-19 kwietnia

GDZIE: Łańcut, Muzeum – Zamek w Łańcucie

OPIS WYDARZENIA: Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków. Wernisaż wystawy plenerowej „Sekrety drewnianej architektury sakralnej. Kościoły i cerkwie na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO”.

KIEDY: 25 kwietnia, godz. 11.00

GDZIE: Chorzów, Muzeum Górnośląskiego Parku Etnograficznego w Chorzowie, ul. Parkowa 25

OPIS WYDARZENIA: Obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w województwie śląskim, sesja „Między niematerialnym, a materialnym dziedzictwem kulturowym”.

KIEDY: 27 kwietnia, godz. 10.00

GDZIE: Opatów, Sala widowiskowa Opatowskiego Ośrodka Kultury w Opatowie, ul. Partyzantów 13b

OPIS WYDARZENIA: Obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w województwie świętokrzyskim, konferencja naukowa „Kolegiata Opatowska – dziesiąty Pomnik Historii w województwie świętokrzyskim. Historia miejsca, miejsce historii”.

KIEDY: 12 maja, godz. 11.00

GDZIE: Gminie Centrum Kultury w Bolesławcu, ul. Rynek 4

OPIS WYDARZENIA: Obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w województwie łódzkim. sesja „Krajobraz kulturowy, jako przedmiot ochrony - na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”. Spotkania będą dostępne online na kanale YouTube [TV NID](#). Szczegóły na stronie [nid.pl](#) oraz na kanałach mediów społecznościowych Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Wydarzenia towarzyszące obchodom Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków, współorganizowane przez NID:

KIEDY: 22-23 kwietnia

GDZIE: Zamek w Niemodlinie, ul. Rynek 55

OPIS WYDARZENIA: Obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w województwie opolskim. „Weekend z zabytkami”. Organizator: Fundacja na Rzecz Zamku Książęcego Niemodlin 1313. Współorganizatorzy: NID i Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

KIEDY: 24-25 kwietnia

GDZIE: Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie

OPIS WYDARZENIA: Konferencja: „System ochrony zabytków w Polsce - dorobek, problemy, wyzwania”. Organizator: PKM ICOMOS. Współorganizator: NID.